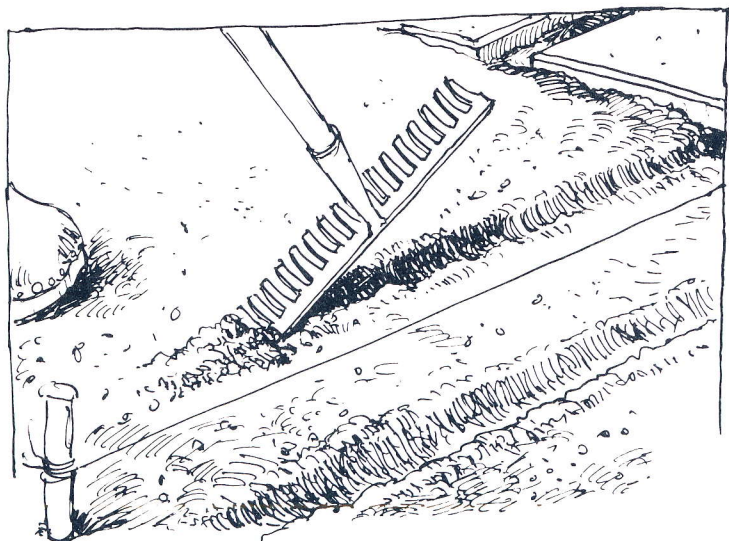

En del snabbväxande grönsaker bör sås flera gånger under odlingssäsongen – och bara lite vare gång. Att exempelvis så ut en hel påse sallatsfrö på en gång är slöseri för ett vanligt hushåll. Du får massor av sallat på en gång och ingenting till senare förbrukning.

Förutom sallat är det rädisor, spenat, dill och sallatslök som bör sås i omgångar. Även morötter och rödbetor kan du så två gånger. Tidigt för sommarskörd och i juni för höst och vinterskörd. Av morötter finns sommar- och vintersorter.

Radavstånd och sådjup

Radavståndet beror på vilket odlingsmedel du tillämpar. Men man brukar kunna så tätare än vad som står på fröpåsarna.

En lina är bra när såraderna ska dras upp. Så gärna i en grund ränna – där blir mikroklimatet perfekt.

De uppgifterna hämtas från yrkesodlarna som odlar ganska glest, bl a för att kunna bekämpa ogräs maskinellt.

Rätt sådjup är viktigt. Små frön ska sås grunt och större frön djupare. Se i tabellen och tillämpa samma sådjup när du sår andra sorter med motsvarande storlek på fröna.

Så helst i raka rader. Då blir det lättare att skilja nyttoväxter och ogräs åt när plattorna är späda. Använd gärna en lina som du spänner längs raden och gör sedan en fåra att så i.

Så ut fröna och mylla försiktigt över med jord. Använd gärna en sådosa, med den är det lättare att så jämt.

Vattna efter sådden så att jorden blir fuktig och packar sig kring fröna. Använd kannan med fin stril eller slang med sugmunstycke. En kraftig vattenstråle kan kasta upp de nysådda fröna.

Lätt om odling

Nr 6 • Från frö till planta

Vissa köksväxter sås direkt på friland på våren, andra måste förodlas inomhus eller i drivbänk för att de ska hinna utvecklas under vår korta sommar. Sorter med kort utvecklingstid bör sås flera gånger under växtsäsongen för att det alltid ska finnas lagom mogna produkter att skörda.

Detta häfte handlar om sådd och sortval och om hur du driver upp unga plantor.

Frö till köks- och blomsterväxter finns att köpa snart sagt överallt numera. Specialaffärer har dock större sortiment än dagligvaruhandeln. Det är inga större skillnader mellan de stora fröfirmornas sortiment, men varje firma brukar ha åtminstone några egna nyheter varje år.

Tester av fröns grobarhet som gjorts på senare år, har visat att denna inte alltid är den bästa. Därför verkar Koloniträdgårdsförbundet för strängare kontroll av de fröer som säljs till konsumenterna. Se efter på fröpåsen om innehållet är testat av SUK (Statens utsädeskontroll).

Förodling

Tomater och paprika, majs och selleri samt en rad andra växter hinner inte mogna om de sås direkt på friland. Därför måste plantorna förodlas inomhus eller i drivbänk och senare planteras ut på friland.

Som regel finns det plantor att köpa när utplanteringstiden är inne. Men det är både roligt och intressant att själv dra upp sina plantor. Dessutom får du billigare plantor.

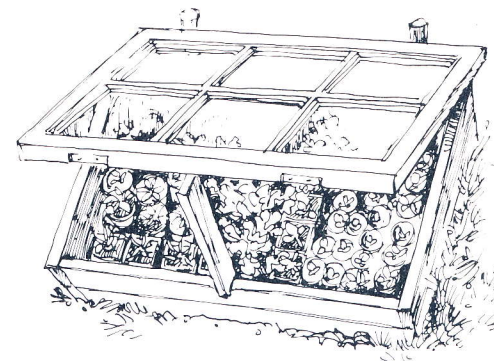
Vill du odla speciella sorter, t ex nyheter, måste du dra upp plantorna själv eftersom nyheterna ofta bara finns som frö.

Enkla hjälpmedel

Det behövs ingen märkvärdig utrustning för att dra upp plantor. Sålåda, plastkrukor, såjord och frö – det är egentligen allt som behövs.

Tänker du förodla utomhus måste du ha drivbänk täckt med ett fönster av glas eller plast.

Inomhus kan du använda dig av ett miniväxthus med plathuv. Frön gror bäst i värme och hög luftfuktighet och det kan du lätt åstadkomma under plathuven.

Du kan förodla plantor inomhus men också utomhus i en enkel drivbänk.

Text: Lars-Erik Läck Teckningar: Han Veltman

Utgiven av
Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Utgiven av
Svenska Förbundet för Koloniträdgårdar och Fritidsbyar

Sår du flera sorter på en gång är det praktiskt att så varje sort för sig i mindre lådor eller krukor som ställs i miniväxthuset. Alla sorter gror inte lika fort och de som gror fortast kan då lätt flyttas ut ur miniväxthuset medan de långsamtgroende får stå kvar tills de grott. Nyss uppkomna plantor bör inte ha lika hög luftfuktighet som frön. Med smålådor kan du ge varje sort de bästa förutsättningarna.

Glöm inte att märka sorterna noga. Småplantor av olika sorter är lika varandra och det kan vara svårt att skilja dem åt om de inte är märkta.

Såjord

En bra såjord ska innehålla mycket sand och vara näringsfattigare än vanlig blomjord. Du kan blanda såjord själv av 1/3 god, ogräsfri matjord, 1/3 fin sand och 1/3 gödslad torvmull. Det finns också utmärkta såjordar att köpa.

Blomplantor och kryddörter bör toppas för att bli täta och knubbiga.

Omplantering

När plantorna i sålådor grott och växt till 4–5 cm höjd är det dags att plantera om dem en och en i småkrukor. Man brukar kalla detta för omskolning.

Varje planta behöver nu utrymme för att växa sig stor och stark. Lätta, gröna plastkrukor, 9×9 cm är bra att använda till omskolning. Du kan också använda tomma youghurtburkar eller avskurna mjölkkartonger. Men kom ihåg att göra dräneringshål i botten.

Storfröiga sorter som majs, melon, m fl sås direkt i krukor. Sätt två frön i varje kruk ifall något inte skulle gro. Gror båda, tar du senare bort den svagaste plantan. Kom ihåg att du alltid måste ha minst två plantor av gurkväxter som melon, squash och pumpa så att de kan befrukta varandra.

Omskolning. Plantorna flyttas från såbädden och sätts en och en i krukor. Obs! Ta aldrig i stjälken utan alltid i ett blad.

Ljus och vatten

Småplantor inomhus ska ha så mycket ljus som möjligt. Står de för mörkt blir de bleka och rangliga. Extraljus ges med kallvita lysrör. Men om plantorna står i ett söderfönster måste du skugga plantorna mitt på dagen under solvarma dagar på sensvåren.

Vattna varje dag – men inte alltför rikligt. Jorden ska var fuktig men inte blöt. Plantor som står länge i alltför blöt jord kan ruttna. Använd alltid rumsvarmt vatten till såbäddar och småplantor.

Gödsel behövs sällan. Små plantor tar sin mesta näring från fröet. Senare räcker den näring som finns i jorden.

Toppa och bind upp

Plantor av kryddväxter och blomplantor bör toppas åtminstone en gång under förödlingen. Då förgrenar de sig och blir täta och knubbiga. Toppa däremot aldrig tomat, paprika, majs och purjo.

Tomatplantor och majsplantor hinner bli ganska höga innan det är dags att plantera ut dem. Om de har svårt att hålla sig upprätta, ge dem en blompinne som stöd.

Plantor i ett fönster bör vändas då och då så att de inte bara växer åt ett håll.

När ska man så?

Utgå från utplantering i början av juni, någon vecka tidigare i sydligaste Sverige. Följande tabell ger besked om hur lång tid det normalt tar från sådd till dess att plantan är färdig att sättas ut på friland. Anpassa såtiden till det.

SÅTABELL

10–12 veckor:

selleri, petunia, flitiga lisa

8–10 veckor:

paprika, purjo, äggplanta, lobelia, flitiga lisa, kryddörter

6–8 veckor:

tomat, tagetes

4–6 veckor:

kål av olika slag, majs

3–4 veckor:

gurka, squash, melon, sallat

Avhärdning

Plantor som stått inne i varm, ombonad miljö kan få en chock när de planteras ut. Avhärdning är ett sätt att dämpa chocken. Lådorna med plantor ställs då ut på dagarna och tas in på natten. En veckas avhärdning brukar räcka.

Hotar nattfrost efter utplanteringen måste plantorna täckas. De flesta växter som måste förödlas tål inte den minsta frost.

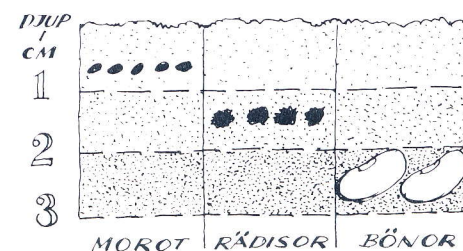
Den första veckan kan det också vara bra att skugga nyss utplanterade växter om det är mycket varmt och solen gassar.

Så utomhus

De flesta grönsaker kan sås utomhus så fort jorden torkat upp så pass att den kan bearbetas. Såbädden bör bestå av finfördelad jord utan klumpar och stenar. Innan jorden torkat upp kan man inte kratta en såbädd.

Maj är såmånaden framför andra i större delen av Sverige. I sydligaste delen av landet går det för det mesta att så i april.

Bönor, ärtor och gurka ska man dock vänta med till jorden blivit varm – minst 10°. Det brukar vara lagom att så dem i mitten av juni. Inte heller rödbetor ska sås för tidigt på grund av risken för stocklöpning.

Lagom sådjup för några vanliga sorter. Andra med samma fröstorlek sås på motsvarande djup.